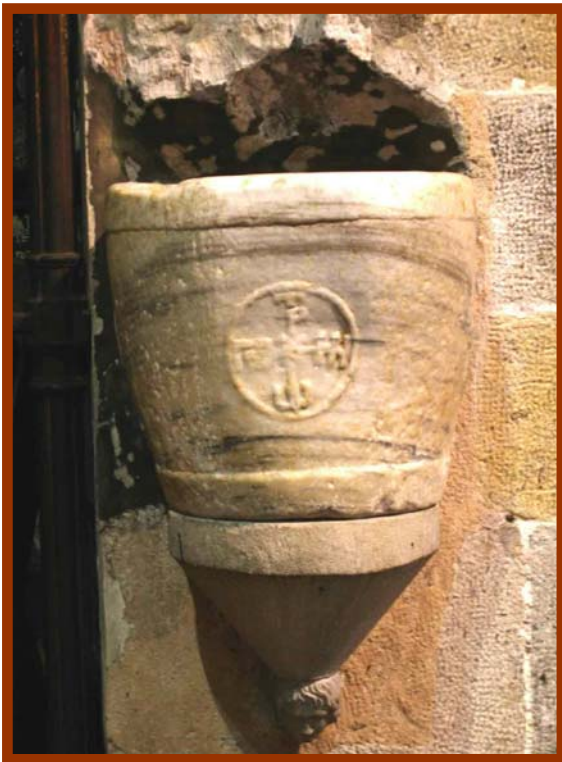

ELS ORÍGENS

HISTÒRIA, LLEGENDA I TRADICIÓ

L'església de Sant Just i Sant Pastor ha estat sempre considerada l'església més antiga de Barcelona, després de la catedral. No és, doncs, gens sorprenent que en el transcurs dels segles s'hi hagin anat formant unes llegendes i unes tradicions que han estat divulgades i majoritàriament cregudes per tots els seus feligresos. Aquestes llegendes no són originàries del segle XVII, edat d'or de les falses cròniques, sinó que apareixen probablement durant el segle XIV, en l'època de la construcció de l'església gòtica, i romanen presents des de llavors en la consciència dels fidels de la parròquia.

Segons una d'aquestes antigues creences, al recinte de

Capitell visigòtic, segles VI-VII
utilitzat en l'actualitat
com a pica d'aigua beneïta

Sant Just hi havia unes catacumbes on havien estat enterrats els primers màrtirs de la ciutat, i una cripta o església subterrània on es reunien els primers cristians. Com que de la sang d'aquells màrtirs n'havia quedat xop el sòl de l'església, es deia també que en certa ocasió un bisbe de Barcelona havia enviat uns emissaris a Roma per cercar-hi relíquies i el Papa els va dir: «Torneu a la vostra pàtria, preneu terra del paviment de Sant Just, espremeu-la i en sortirà sang de màrtirs.»

L'any 1346 es va obrir un procés en el qual els parroquians de Sant Just i Sant Pastor pretenien demostrar

que sobre aquesta església, en acabar-se les persecucions, es va edificar l'única església de Barcelona, la seu del bisbe

sant Pacià, que va regir la ciutat entre els anys 360 i 386. Per això les seves restes hi foren cercades i suposadament trobades pel bisbe Dimes Loris l'any 1590.

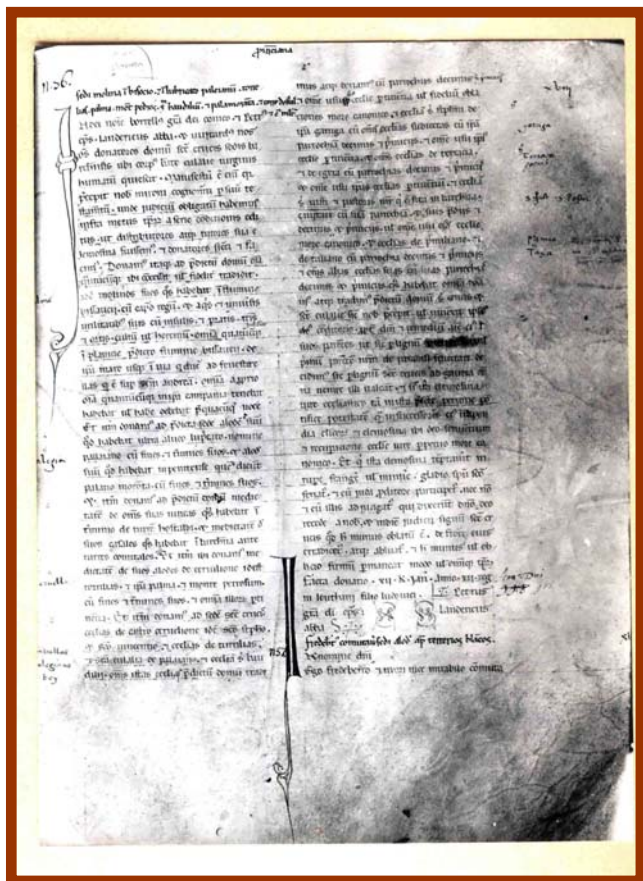
La majoria d'aquestes antigues llegendes no superen un examen de la crítica històrica i no han estat confirmades per les intervencions arqueològiques que s'han anat fent des de la meitat del segle XIX. Ara bé, això no vol pas dir que l'església de Sant Just i Sant Pastor no sigui la primera edificada a Barcelona, després de la catedral de la Santa Creu, en aquella època de tolerància religiosa que es va iniciar amb el decret de Constantí (Milà, 313), però sobretot amb el de Teodosi el Gran, sobre la unitat religiosa, de l'any 380, quan l'Església esdevingué predominant i l'Imperi romà, a l'inici de la seva decadència, va intentar d'establir-se sobre bases cristianes.

A finals del segle IV va viure a Barcelona un personatge de gran prestigi i que considerem molt important per intentar esbrinar els obscurs orígens de la nostra parròquia. Ens referim a sant Paulí de Nola.

Paulí de Nola és el nom amb què és conegut el noble aquità Meropi Ponç Anici Paulí, nascut a Bordeus entre el 353 i el 355. Va ser deixeble preferit del poeta Ausoni i governador de Campània. Batejat pel bisbe Delphinus de Bordeus va venir a Hispània on es va casar amb Therasia. La mort del seu germà i especialment la del seu fill Cels i les influències espirituals i intel·lectuals dels bisbes Vitrici de Rouen, Martí de Tours i Ambròs de Milà, van contribuir a un canvi de vida vers una renúncia dels béns terrenals, l'oració i la penitència.

Algunes de les devocions desenvolupades durant el segle IV estan representades en les peregrinacions als llocs sants dels cristianisme, especialment a Terra Santa i també als sepulcres de sants i màrtirs. Sabem que Paulí sentia una profunda reverència pel culte dels màrtirs i ho va demostrar en els seus escrits i també quan, ja bisbe de Nola, va voler viure permanentment a prop de «l'Aula de Sant Fèlix».

No és estrany, doncs, que en morir el seu fill Cels, pocs dies després d'haver nascut, Paulí manifestés un gran goig d'haver-lo pogut sepultar a Complutum (actual Alcalá de

Pergamí de l'any 965 pel qual el comte Borrell II en compliment del testament del seu germà Mir va donar l'església de Sant Just i Sant Pastor a la seu de Barcelona

(A.C. Libri Antiquitatum Vol.IV. Doc.56. foli 18)

Henares), al lloc on l'any 305 van ser martiritzats els sants infants Just i Pastor, perquè reposés *ad sanctum*, tal com explica el mateix Paulí en el seu *Carmen XXXI*.

Sabem que Paulí i Therasia van venir a Barcelona perquè els barcelonins, coneixedors de les grans virtuts de Paulí, es van congregar a la catedral el dia de Nadal de l'any 393, segons J. Desmulliez, o del 394, segons P. Fabre, i es van presentar tumultuosament davant del bisbe Lampi demanant-ne l'ordenació sacerdotal. No era aquest el desig de Paulí, que tenia la intenció de traslladarse a Nola, però

accedí al clam del poble fidel amb la condició de no quedar vinculat a l'Església de Barcelona. Efectivament, poc temps després ell i la seva esposa Therasia van sortir cap a Nola i per un escrit que sant Jeroni li va trametre sabem que a la primavera del 395 ja eren a Nola.

Donem gran importància a la mort i sepultura de Cels, a prop del lloc on van ser martiritzats els infants Just i Pastor, perquè creiem que això ens permetrà conèixer la data aproximada de la fundació de la nostra parròquia amb la seva actual advocació.

Els historiadors catalans, en especial els eclesiàstics, que són els qui més han tractat aquest tema, han estat majoritàriament del parer que Cels va morir a Barcelona i que Therasia era catalana, potser influïts pels fets que hi tenia propietats, que Paulí va ser ordenat a Barcelona i també perquè Paulí va obsequiar el seu mestre Ausoni amb

una salaó, segurament un *garum* elaborat a les terres de la costa barcelonina.

Cal pensar, però, que si Cels va néixer i va morir a Barcelona, es fa difícil de creure que, en aquells temps, hagués pogut ser enterrat en un indret tan allunyat com és Alcalá de Henares i, per aquesta raó, Agustí Duran i Sanpere va formular una hipòtesi, que ell mateix va definir com a agosarada, segons la qual Cels no va ser enterrat a Alcalá de Henares, sinó a l'església de Sant Just i Sant Pastor de Barcelona, que sempre ha tingut fama de molta antiguitat i de contenir enterraments de màrtirs, en la qual podia haver-hi una relíquia o un simulacre de sepulcre dels dos infants màrtirs.

Els historiadors no catalans més aviat pensen que Cels morí i va ser sepultat a Complutum (Alcalá de Henares), mentre la seva família hi residia, tal com el mateix Paulí indica.

Pensem que aquesta hipòtesi pot ser la més versemblant i que, en arribar Paulí a Barcelona, vers els anys 390-392, va dedicar a sant Just i sant Pastor una esglésiola situada en un petit turó, a prop del *decumanus maximus*, on podia haver-hi hagut un temple romà, o les seves restes, de proporcions similars a les del temple d'August i que Paulí de Nola hauria cristianitzat en record del lloc on havien estat enterrades les despulles del seu estimat fill Cels. Aquest fet suposaria que ja al segle IV l'església de Sant Just i Sant Pastor tenia la mateixa advocació que encara conserva.

Quan l'any 801 Lluís el Bondadós va alliberar Barcelona de l'ocupació sarraïna, aquesta esglésiola devia estar molt deteriorada o parcialment enderrocada, perquè, segons la Crònica de Sant Pere de les Puelles, la va edificar de nou: «*lo dit Lodevich, hac conquesta e presa dita ciutat, si la poblà novellament de xristians; en la qual hedificà. I. molt bella esglesia de dos Sants germans qui han nom sant Just e sant Pastor.*»

El primer document que fa clara referència a la parròquia de Sant Just i Sant Pastor és de l'any 965, quan en morir el comte Mir el seu germà Borell II com a marmessor, i en compliment del seu testament, la va

donar, juntament amb altres esglésies i propietats, a la seu de la Santa Creu de Barcelona. D'època anterior, segles VI o VII, s'han conservat dues peces que, si bé són utilitzades com a piques d'aigua beneita, en un principi tenien segurament funció de capitell.

D'aquest primer període de la nostra història conservem també la làpida de Vitiza, fill de Teodored,

Làpida de Vitiza de l'any 900 descoberta l'any 1736 en el subsòl de l'església, en el lloc on en temps antics hi havia el cementiri parroquial

personatge que morí l'any 900 i que es considera el primer parroquià conegut de Sant Just i Sant Pastor. Aquesta làpida, descoberta l'any 1736, es guarda al Museu d'Història de la Ciutat i n'hi ha una còpia a la paret del costat del portal major de la basílica. La seva importància ve donada pel fet de ser considerada la làpida més antiga de la Tarraconense en la qual apareixen conjuntament les tres datacions: la de l'era hispànica, la de l'any de l'encarnació de Crist i la dels reis de França.

El temple actual, d'una línia arquitectònica d'extrema simplicitat, característica de la tradicional sobrie-

tat del gòtic català, situat al bell mig de la ciutat, però allunyat del trànsit urbà, us acollirà sempre que cerqueu moments de meditació o de silenci.

(Aquest article ha estat publicat al setmanari Catalunya Cristiana el dia 9 d'agost de 2007)